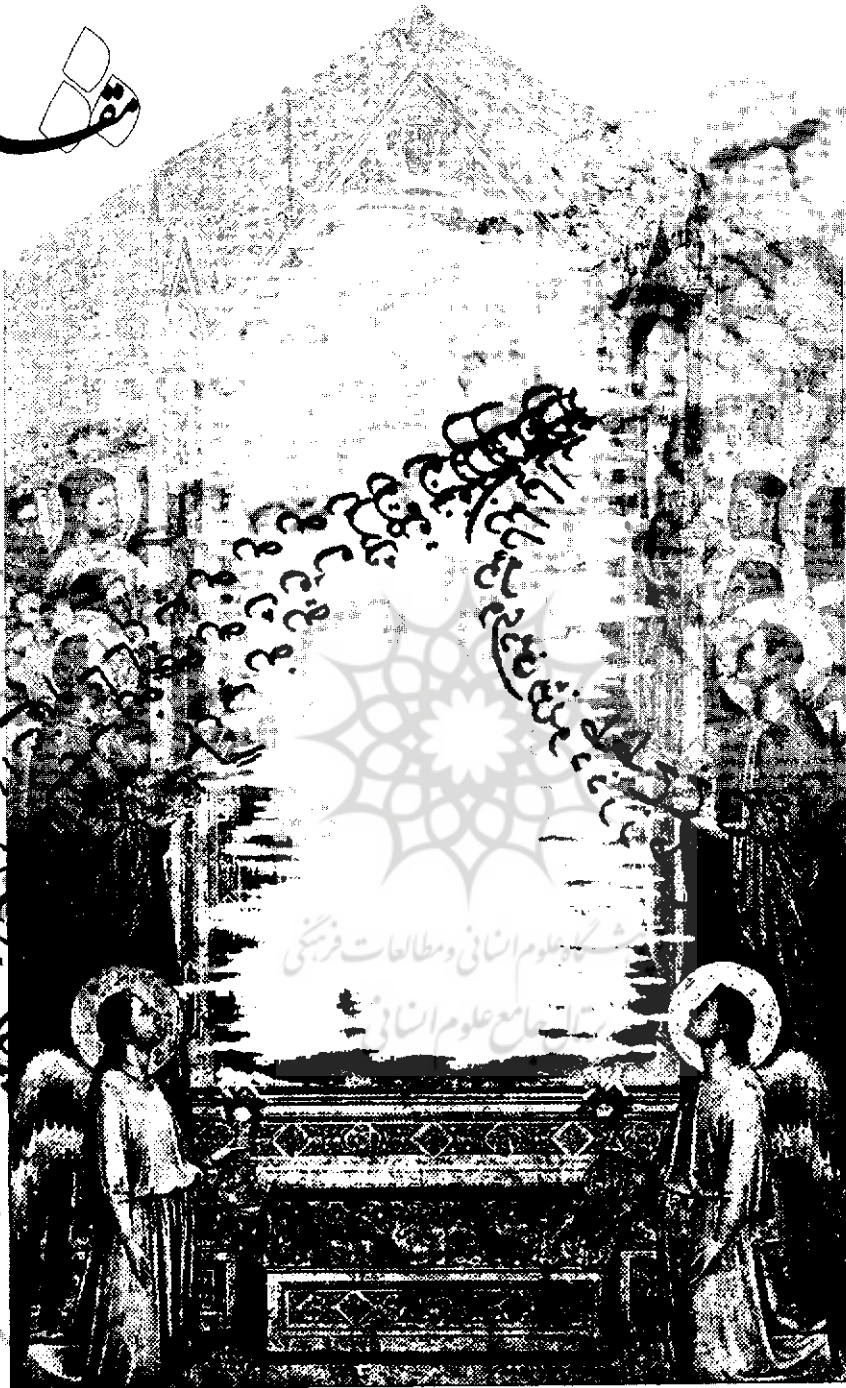

مقاله

شکوه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
از انتشارات علوم انسانی

فصلنامه علمی

فصلنامه علمی

فصلنامه علمی

نگاهی به وضعیت ایران‌شناسی و زبان‌فارسی در ارمنستان

مقدمه

زبان فارسی ابتدا در سال ۱۹۸۲ میلادی، در دوران شوروی سابق به ابتکار وزارت آموزش و علوم وقت ارمنستان شوروی در یکی از دبیرستانهای ایروان تأسیس شده و رسمیت یافته است. پس از فروپاشی شوروی و با آغاز روابط دیپلماتیک بین دو کشور، توسعه زبان فارسی به عنوان هویت ملی ایران در اولویت کار فرهنگی سفارت قرار گرفته و با توجه به استقبال گسترده مردم و جامعه علمی ارمنستان هر ساله رشدی فزاینده داشته است. با تلاش و حمایت دیگر نهادها، اکنون بیش از ۲۰ مدرسه و مرکز زبان فارسی در ارمنستان وجود دارد و نزدیک به ۱۰۰۰ نفر به انحاء مختلف با زبان فارسی سروکار دارند. از میان کشورهای مشترک المنافع (جدای از تاجیکستان که زبان فارسی به عنوان زبان رسمی آنان بکار می‌رود) رتبه اول گستره زبان فارسی به ارمنستان اختصاص دارد.

***

معرفی مراکز آموزش زبان و ادبیات فارسی در ارمنستان

الف - زبان فارسی و ایران‌شناسی در دانشگاه‌های ارمنستان

۱ - مرکز ایران‌شناسی قفقاز

این مرکز تنها مرکز منطقه قفقاز است که به مطالعه ایران می‌پردازد. در سال ۱۳۷۵ افتتاح شد و اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- سازماندهی فعالیتهای ایران‌شناسی منطقه و جهت دهی به اینگونه فعالیتها
- معرفی و شناساندن ایران قدیم و مطالعات ایران‌شناسی قبل و بعد از اسلام
- شناسایی گروه‌های قوی تحت نفوذ ایران بزرگ شامل افغانستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ...
- برقراری ارتباط با دیگر مراکز ایران‌شناسی کشورهای مختلف و ...
در راستای نیل به اهداف فوق شورای علمی در این مرکز تشکیل شد که بیشتر ایران‌شناسان و شرق‌شناسان بزرگ ارمنستان در آن عضو می‌باشند و در جهت تحقق اهداف مرکز تلاش می‌کنند.

از فعالیتهای این مرکز تا کنون می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- چاپ نشریه ایران نامه به زبان انگلیسی و ارسال به کشورهای دنیا
- برگزاری سمینارهای داخلی و بین‌المللی
- چاپ کتابهای مختلف از جمله بازسازی واژه‌ها و نامهای ایرانی در زبان ارمنی، کتب درس فارسی جهت تدریس در مقاطع اول تا هشتم مدارس ارمنستان و ...
- اقدام به ترجمه کتاب آران از دوران مغول تا عهد باستان)
- تدوین و تألیف کتاب از جمله فرهنگ لغت ارمنی، فارسی و ...

۶۲

۲ - کرسی ایران‌شناسی در دانشکده شرق‌شناسی دانشگاه دولتی ایروان
این کرسی در اوایل دهه ۱۹۸۰ به صورت مستقل شروع به کار کرد. ابتدا فقط در حیطه آموزش زبان فارسی فعالیت داشت و سپس به مطالعه و پژوهش ایران و فرهنگ و ادبیات آن روی آورد. پذیرش دانشجویان در این کرسی از طریق کنگور سراسری انجام می‌گیرد. در دوره شوروی سابق، دانشجویان زبان فارسی این دانشکده برای دوره‌های کارآموزی به تاجیکستان می‌رفتند و اکنون به ایران اعزام می‌شوند. افتتاح تالار ایران یکی از اقدامات سفارت ج.ا.ایران در ارمنستان است که به سبک ایرانی - اسلامی بازسازی و به امکانات آموزشی تجهیز شده است. تاکنون تعداد ۵۰۰۰ جلد کتاب به این تالار اهداء شده است. تالار فردوسی نیز با تلاش سفارت ایران در این دانشکده تأسیس و جهت برگزاری نشستها و سمینارها از آن استفاده می‌شود. این تالار نیز به سبک ایرانی ساخته و با استفاده از اشعار حکیم فردوسی تزئین شده است.

۳ - کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه هراچیا آجاریان
دانشگاه آجاریان با نام یکی از بزرگترین ایران‌شناسان و زبان‌شناسان ارمنی، «هراچیان آجاریان» همزمان با استقلال ارمنستان تأسیس شد. این دانشگاه با بیش از ۵۰۰۰ دانشجوی یکی

از مهمترین دانشگاه‌های خصوصی ارمنستان در رشته علوم انسانی می‌باشد. رئیس دانشگاه آزاد اسلامی ج.ا.ایران طی سفری به ارمنستان و بازدید از این دانشگاه، قرارداد همکاری علمی، پژوهشی با رؤسای دانشگاه غیر دولتی هراچیا آجاریان امضاء کرد و پس از آن رشته تدریس زبان و ادبیات ارمنی در دانشگاه آزاد ایران و زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه آجاریان تأسیس شد.

۴ - دانشگاه زبان‌شناسی بر یوسف

اتاق ایران‌شناسی در دانشگاه زبان‌شناسی بر یوسف ارمنستان در آبان ماه سال ۱۳۸۱ افتتاح شده است. زبان فارسی به عنوان زبان دوم در این دانشگاه و در دو یا چهار واحد درسی ارائه می‌شود.

۶۳

۵ - زبان فارسی در دانشگاه لازایان

این دانشگاه در سال ۱۹۹۷ تأسیس شده و دارای دو دانشکده شرق‌شناسی و روابط بین‌الملل می‌باشد. زبان فارسی در دانشکده شرق‌شناسی تدریس می‌گردد و دانشجویان در دو مقطع سال اول و چهارم آموزش می‌بینند.

۶ - زبان فارسی در دانشگاه داوید آنهاخت

تأسیس این دانشگاه در سال ۱۹۹۰ و پس از استقلال جمهوری ارمنستان و دارای سه دانشکده روابط بین‌الملل، خبرنگاری و شرق‌شناسی است. در این دانشگاه زبان فارسی به

عنوان واحد اصلی ارائه می‌شود و از سال ۱۹۹۳ آغاز شده و تاکنون به صورت جدی ادامه دارد. تعدادی از دانشجویان این دانشگاه از طرف مرکز گسترش زبان فارسی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی برای شرکت در دوره‌های دانش افزایی زبان فارسی به ایران اعزام شده‌اند.

۷- زبان فارسی در دانشگاه فردوسی

دانشگاه فردوسی در دی ماه ۱۳۷۵ همزمان با سفر آقای دکتر حبیبی معاون وقت رئیس جمهور به ارمنستان افتتاح گردید. این دانشگاه از دو دانشکده شرق‌شناسی و اروپا‌شناسی تشکیل گردیده است و در دانشکده شرق‌شناسی زبانهای فارسی، ترکی، عربی و در دانشکده اروپا‌شناسی زبان فارسی تدریس می‌شود. زبان فارسی به عنوان زبان خارجی اول در این دانشگاه ارائه می‌شود.

ب - زبان فارسی در مدارس ارمنستان

۱- مدرسه شماره ۵۹ ایروان

این مدرسه قدیمی‌ترین مدرسه ایروان است که در آن زبان فارسی تدریس می‌شود و سابقه‌ای بالغ بر ۲۰ سال دارد و بسیاری از ایران‌شناسان و مدرسین کنونی زبان فارسی در ارمنستان در این مدرسه درس خوانده‌اند. زبان فارسی به عنوان اولین زبان خارجی تدریس می‌گردد.

۶۴

۲- مدرسه شماره ۷۸ ایروان

مدرسه شماره ۷۸ ایروان یکی از مهمترین مدارس زبانهای خارجی این شهر است که قریب به ۱۰۱۰ دانش آموز دارد. آموزش زبان فارسی از سال ۱۹۹۲ به همت دبیران و اساتید زبان و ادبیات فارسی دایر گردیده است. مدرسه فوق از سیستم کامپیوتر و وسایل آموزشی و دیگر تجهیزات مورد نیاز بهره‌مند است.

۳- مدرسه شماره ۲۷ ایروان

از سال ۱۹۹۵ آموزش زبان فارسی در این مدرسه دایر شده است. دانش آموزان از سال دوم تا پایان دبیرستان (سال دهم) زبان فارسی آموزش می‌بینند. کتاب و مواد کمک آموزشی از قبیل فیلم، دیسک‌های آموزش و ضبط صوت از سوی سفارت ج.ا.ایران در اختیار این مدرسه قرار گرفته است.

۴- مدرسه شماره ۱۴۹ ایروان

این مدرسه از مدارس ممتاز ایروان است که با تلاش مدیر مدرسه و با تصمیم وزارت آموزش و علوم ارمنستان از سال ۱۹۹۲ به عنوان مدرسه زبانهای خارجی معرفی شده و زبان و ادبیات فارسی در آن تدریس می‌گردد.

۵ - مدرسه شماره ۶ ایروان

این مدرسه در سال ۱۹۳۶ تأسیس شد و یکی از مدارس موفق در ارمنستان است.

۶ - مدرسه شماره ۱۳۶ ایروان

این مدرسه نیز از قدیمی‌ترین مدارس ارمنستان است که توسط یک ایرانی ارمنی مورد بازسازی قرار گرفت و پس از بازسازی زبان فارسی به عنوان زبان خارجی اصلی تدریس می‌شود. کل دانش‌آموزان مدرسه ۹۰۰ نفر هستند که از این مجموعه بیش از ۱۶۰ نفر زبان فارسی را انتخاب کرده‌اند.

۷ - مدرسه شماره ۱۵۰ ایروان

در این مدرسه حدود سه سال است که زبان فارسی به عنوان یکی از واحدهای درسی زبانهای خارجی ارائه می‌شود.

۸ - مدرسه شماره ۱۰۰ ایروان

تدریس این زبان از سال ۱۳۸۱ به عنوان یکی از واحدهای درسی صورت می‌گیرد و طی سال تحصیلی گذشته تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان به فراگیری این زبان پرداختند.

۹ - دبستان و دبیرستان شماره ۳ شهر آبیوان

شهر آبیوان از شهرهای مهم ارمنستان است. مدرسه شماره ۳ این شهر در سال ۱۹۹۱ تأسیس شد و همزمان تدریس زبان فارسی نیز به عنوان زبان خارجی اول آغاز گردید. زبان فارسی در این مدرسه در تمام مقاطع تحصیلی ارائه می‌شود.

۶۵

۱۰ - مدرسه شماره ۶ شهر گیومری

گیومری دومین شهر بزرگ ارمنستان و مدرسه شماره ۶ آن از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین مدارس این شهر است. این مدرسه پس از زلزله سال ۱۹۸۸ ارمنستان تقریباً تخریب شد و با کمک کشورهای خارجی مدرسه موقتی در کنار آن تأسیس شد. از سال ۱۹۹۴ تدریس زبان و ادبیات فارسی به عنوان دومین زبان خارجی در این مدرسه شروع شده است.

۱۱ - مدرسه شماره ۴۰ شهر گیومری

این مدرسه از مدارسی است که پس از زلزله ۱۹۸۸ تأسیس شده و از سال ۱۹۹۴ نیز زبان فارسی در آن تدریس می‌شود.

۱۲ - مدرسه شماره ۴۰ شهر اچمیادزین

مدرسه شماره ۴۰ شهر اچمیادزین که مقر اصلی کلیسای ارمنه نیز می‌باشد حدود ۱۰۰ دانش‌آموز دارد و از سال ۱۹۹۴ زبان فارسی در آن تدریس می‌شود.

۱۳ - مدرسه روستای داشت استان آرماویر

این روستا در استان آرماویر ارمنستان واقع و از مدارس فعال زبان فارسی است و در سال ۱۹۹۳ تأسیس شده و دانش آموزان در تمام مقاطع تحصیلی زبان فارسی آموزش می‌بینند.

۱۴ - مدرسه روستای کاریبی واقع در استان آرگاتسوتن

این مدرسه دارای سابقه ۱۰۰ ساله بوده و از مدارس بسیار قدیمی ارمنستان است. آموزش زبان فارسی در سالهای ابتدایی استقلال ارمنستان و پس از بازگشایی سفارت ایران در سال ۱۹۹۲ آغاز شده و اکنون نیز با جدیت ادامه دارد.

۱۵ - مدرسه شماره ۲۱ شهر وانادزور

این شهر سومین شهر بزرگ و صنعتی ارمنستان و مدرسه آن یکی از مدارس مهم این شهر است. با توجه به بعد مسافت، دانش آموزان با علاقه بسیار به فراگیری زبان فارسی می‌پردازند.

۶۶

۱۶ - مدرسه شماره ۵ شهر اشتاراک

این شهر نیز از شهرهای مهم ارمنستان است که مدرسه آن در سال ۱۹۶۳ تأسیس شده و از مدارس قدیمی کشور ارمنستان می‌باشد. زبان فارسی از سال ۱۹۹۴ در این مدرسه تأسیس گردیده و به عنوان زبان خارجی اول ارائه می‌شود.

ج- مراکز مختلف غیر دولتی آموزش زبان فارسی در ارمنستان

۱- مؤسسه آموزش زبانهای خارجی دانا
این مؤسسه قریب دو سال است که به آموزش زبانهای خارجی از جمله فارسی می‌پردازد.
این مؤسسه مجهز به وسایل و امکانات کامپیوتری و سمعی و بصری است.

۲- مؤسسه آموزش زبان شهر ایجوان
در این مؤسسه نیز زبانهای مختلف تدریس می‌شود. با هماهنگی رایزنی فرهنگی ایران زبان فارسی نیز از سال ۱۳۸۱ آموزش داده می‌شود.

۳- کلاسهای آموزش زبان فارسی مسجد جامع (کبود) ایروان
کلاسهای آموزش زبان فارسی تا قبل از بازسازی مسجد جامع (کبود) ایروان در انجمن دولتی ایران و ارمنستان و مدتی در مدرسه جمهوری اسلامی ایران دایر بود. پس از شروع به کار مسجد جامع، به ابتکار رایزنی، این کلاسها نیز در اتاقهای موجود در صحن مسجد تشکیل گردید. شرکت در این کلاسها برای فراگیران رایگان است و در پایان از جانب رایزنی گواهینامه به آنان اهدا می‌شود.

۶۷

۴- آموزش زبان فارسی در باشگاه فرهنگی ایران - ارمنستان (مهر)
این کلاسها از سال ۸۱ به ابتکار رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در ارمنستان دایر گردیده است. زبان آموزان این کلاس (که هفته‌ای سه جلسه در محل باشگاه مهر برگزار می‌گردد) در سنین مختلف و بعضاً از اساتید و محققین دانشگاهی می‌باشند. شرکت در این کلاسها رایگان می‌باشد.

در پایان برخی از اقدامات مهم سفارت و رایزنی جمهوری اسلامی ایران در ارمنستان ذکر می‌شود:

- چاپ کتب درسی زبان فارسی برای استفاده در مدارس و دانشگاهها
- صرف هزینه ۲۷۰۰ دلار برای بازنگاری، تدریس و چاپ کتابهای زبان فارسی
- راه اندازی شبکه‌های تلویزیون ج.ا.ایران (شبکه ۱ تا ۴) برای استفاده دانشجویان و دانش آموزان

- تجهیز مدارس و مراکز به رایانه و وسایل صوتی و تصویری
- اهداء ۱۰۰۰ جلد کتابهای مرجع و ادبیات فارسی به پنج مرکز بزرگ در ارمنستان
- اعزام فارسی آموزان به ایران برای شرکت در دوره‌های مختلف مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی

- راه اندازی برنامه بخش خبر فارسی در شبکه تلویزیونی پرومتوس

- برگزاری کلاسهای آزاد در مسجد جامع ایروان